ACTA ACADEMIAE REGIAE GUSTAVI ADOLPHI CIXIII

Studier i svenska språkets historia 11

Förhandlingar vid Elfte sammankomsten för svenska språkets historia i Uppsala 23–24 april 2010

Utgivna av Maj Reinhammar under medverkan av
Lennart Elmevik, Staffan Fridell, Mats Thelander och Henrik Williams

UPPSALA 2010

Kungl. Gustav Adolfs Akademien
för svensk folkkultur

Svensk språkhistoria utan filologi?

Henrik Williams

År 1978 kunde Ingela Josefson konstatera att ryktet om ämnet nordiska språks konservatism inte var överdrivet: »Efter den junggrammatiska skolans genombrott på 1880-talet har nya grepp inom ämnet mötts med misstro» (s. 123); »Helt dominerande är den positivistiska synen på vad forskningen ska ägna sig åt. [---] Sysslandet med teoribildning är inte meriterande vid tillsättningar i ämnet [...]. [---] Den historiska språkforskningen står i centrum. Vid valet mellan meritering inom fornspråken resp. nysvenskan bedöms fornspråken som viktigast» (s. 124).[1]

Tio år senare skriver Lars Wollin (1988 s. 37) att »Josefsons metod är diskutabel» men att »hon kan ju ha rätt ändå». Wollin avslutar sin egen ämneshistorik med en mycket intressant redovisning av innehållet i Arkiv för nordisk filologi 1925–85. Han konstaterar: »Det är ostridigt att särskilt fig. 2b inte motsäger den allmänna bilden av en mycket konservativ forskningstradition» (s. 40). Wollin fortsätter: »Den fornvästnordiska dominansen är [...] stor. Detsamma gäller betoningen av äldre språkskeden, här märkbar också i runologins och fornsvenskans relativa överläge i förhållande till både äldre och nyare nysvenska» (a.st.).

Samma år publicerades rapporten från det första symposiet med rubriken »Svenska språkets historia», vilket nu möts för elfte gången. Om man bortser från de fornvästnordiska bidragen får man genom rapporterna från symposierna en indikation om hur det språkhistoriska intresset bland svenska akademiker ser ut.

Jag har gått igenom de tio volymerna Studier i svensk språkhistoria (SSH 1–10) samt klassificerat runsvenska bidrag som fornsvenska och likaså sammanfört ny-/nusvenska under »nsv.» (se Tabell 1). Bidrag som berör flera språkstadier samtidigt, urnordiska, fornsvenska och/eller ny-/nusvenska, sammanförs under »> 2 perioder»; de som berör både fornsvenska och ny-/nusvenska uppförs under den rubrik som representerar bidragets huvudinriktning. Dialektologi och personnamnsbidrag räknas som ny-/nusvenska men ortnamns- och rent urnordiska bidrag som »övriga» jämte uppsatser om bl.a. utomsvenska och förnordiska samt olika icke-språkvetenskapliga bidrag. Jag utgår från vad som har publicerats i de tio publicerade rapporterna, inte från vad som framfördes vid själva konferenserna.

[1] Se numera också Haapamäki 2010, vars undersökning av språkhistoriska doktorsavhandlingar under 1900-talet publicerades efter Uppsalakonferensen.

Tabell 1. Antal och procentuell andel av de olika typerna av bidrag i SSH 1–10 samt andelen nsv. i resp. volym. Fsv. = run- och/eller fornsvenska, Nsv. = ny- och/eller nusvenska.

	> 2 perioder	Fsv.	Nsv.	Övriga	Σ	Varav Nsv.
SSH 1	0	3	16	2	21	76 %
SSH 2	1	3	15	3	22	68 %
SSH 3	0	5	9	7	21	43 %
SSH 4	4	2	11	5	22	50 %
SSH 5	4	4	18	8	34	53 %
SSH 6	1	3	13	2	19	68 %
SSH 7	0	6	15	4	25	60 %
SSH 8	2	7	17	4	30	57 %
SSH 9	0	3	25	4	32	78 %
SSH 10	2	8	13	3	26	50 %
Σ	14	44	152	42	252	60 %
Andel	6 %	17 %	60 %	17 %	100 %	

Av sammanställningen framgår att dominansen för äldre språkhistoria antingen har svängt radikalt från 1978 eller att undersökningarna bygger på ojämförbart material. Min gissning är att båda faktorerna samverkar. Rent ny-/nusvenska bidrag utgör i genomsnitt 60 %, men det föreligger ingen klar tendens att andelen vare sig ökar eller minskar under den 20-årsperiod som SSH-volymerna representerar. Intressant att notera är att proportionen ny- och nusvenska bidrag varierar mellan 43 och 78 %, men man skall nog inte dra för stora växlar på detta. Notabelt är däremot att förreformatorisk svenska utgör ämnet för bidragen i totalt 17 % av fallen. Jag ser denna utveckling, om det är en sådan det handlar om, som rätt naturlig. Dels utgör ny-/nusvenska texter den överlägset största delen av tillgängligt forskningsmaterial, dels fick de yngre språkstadierna en oproportionerligt liten del av uppmärksamheten i tidigare forskning.

Står då allt väl till i den bästa av språkhistoriska världar? Det beror naturligtvis delvis på ens preferenser. Personligen är jag glad över all forskning som riktas mot run- och fornsvenska, men jag kan inte påstå att proportionerna är uppenbart orättvisa och framför allt kan jag inte ålägga andra att forska mera på det jag själv råkar tycka vara mest intressant.

Däremot är möjligen andra tendenser skönjbara som kan föranleda reflektion. Man kan problematisera såväl *svensk* som *språkhistoria* samt *svensk språkhistoria*. Att utomsvenska förhållanden kan ha mycket att bidra med vid en svensk språkhistoriekonferens är ovedersägligt och de bidrar också till att vidga våra vyer. Men ibland måste jag medge att jag har undrat hur bidrag helt ägnade våra systerspråk har hamnat i dessa symposievolymer. Det rör sig dock om en blygsam andel. Försvenska språkstadier är däremot kanske mer naturliga i ett svenskt perspektiv och svarar också för en liten men inte helt obetydlig del av bidragen.

Om vi går över till perspektivet *språkhistoria* har vi redan konstaterat att bidragen företrädesvis inriktar sig mot efterreformatorisk tid. Ibland är vi t.o.m. uppe i absolut nutid, som i en uppsats publicerad i SSH 9 som undersöker journalistiska texter från 1986 och 2003. Med all respekt för forskningen i sig kan man ändå fråga sig vad det språkhistoriska inslaget utgör här. I och för sig är det uppmuntrande att tänka sig att det någon sade eller skrev för en minut sedan redan vore att betrakta som ett språkhistoriskt fenomen, men det skulle skapa gränsdragningsproblem. Att även nusvenska verkligen kan betraktas språkhistoriskt är inte bara ett faktum utan också ett välkommet sådant, men för egen del förutsätter jag i sådana fall ett diakront perspektiv. I och för sig kan ett sådant vara kort, kanske t.o.m. så litet som ett par årtionden. Men jag menar att det borde finnas en skillnad mellan bidrag i SSH och dem i konferensvolymerna från t.ex. Svenskans beskrivning. Man skall dock inte överdriva problemet. Bidrag med mer eller mindre obefintligt språkhistoriskt perspektiv i SSH är trots allt sällsynta. Detsamma gäller dialektologiska bidrag som ju i princip lika gärna kunde ha lagts fram vid dialektkonferenser.

Jag tror att man måste ha en bred definition av vad som kan utgöra språkhistoria, inte minst för att uppmuntra förnyelse. Att t.ex. kräva att alla bidrag skall vara diakrona vore inte bara kontraproduktivt utan också förödande för de vanligt förekommande synkrona beskrivningarna av historiska språkskeden. Men någon gräns bör det trots allt finnas för att inte begreppet skall bli så urvattnat att vår disciplin förlorar sin identitet. Gränsen kan inte, kommer inte att och skall inte definieras entydigt. Det är diskussionen av vad språkhistoria är som utgör ett mål i sig.

Jag vänder mig slutligen till termen *svensk språkhistoria*, eller rättare sagt: Hur ser svenska språkhistoriker på sin disciplin? Av min genomgång av SSH-volymerna blir det tydligt att Ingela Josefsons kritik mot att teoribildning motarbetas inte längre stämmer. Och att äldre språkskeden prioriteras är heller inte riktigt, som jag redan har sagt. Men hur ser det ut inom forskningen rörande de olika språkperioderna? Frågan är alltför omfattande för att kunna besvaras inom ramen för en kort uppsats. Därför har jag begränsat mig till de run- och fornsvenska språkperioderna, inom vilka min egen kompetens också ligger.

All språkhistoria vilar i första hand på studiet av skrivna texter från äldre tid, och så naturligtvis även den som inriktas mot förreformatorisk svenska. Kvantitativt är det inte så illa att i snitt drygt fyra bidrag i varje SSH-volym gäller run- och fornsvenska. Vid en närmare granskning av dessa bidrag framgår dock att det är två av tre material som dominerar kraftigt, nämligen handböcker och korpusar; nästan 3/4 (33 av 42) av bidragen utgår därifrån.

Beroendet av handböcker oroar i så mån att de kunskaper som förmedlas genom dem delvis är starkt föråldrade, åtminstone vad gäller fonologi och morfologi. Det har utkommit en enda fornsvensk grammatik som i dessa avseenden kan göra anspråk på fullständighet, nämligen Adolf Noreens fornsvenska grammatik på tyska från 1904, vilken aldrig har reviderats. Senare grammatikor får ses som allt blekare kopior av Noreen med mycket liten egen excerpering av nytt material som grund. Eftersom Noreen utgick från en ofullständig och delvis onöjaktigt utgiven textkorpus, finns det anledning att tro att det kan

sägas mycket mer om fornsvensk fonologi och morfologi. Lyckligtvis kompletteras de föråldrade handböckerna av senare utkommen litteratur, vilken också nyttjas i viss utsträckning.

Användandet av textkorpusar för språkhistoriska undersökningar kan verka så naturligt att vi inte ens tänker på det. Lars Wollin (1991 s. 248) skriver: »En handskriven litteratur som den medeltida svenska är otillgänglig för flertalet forskningsändamål – och för flertalet andra ändamål också – utan ett förmedlande mellanled av tryckt editionstext. Textedering innebär alltid ett visst mått av textförvanskning.» Och det är ifrån dessa editioner som det mesta av den språkhistoriska forskningen i SSH-volymerna utgår.

Utgivningen av fornsvenska texter har minskat ganska mycket, men det kan tyckas vara ett mindre problem eftersom det mesta nu är publicerat. Att förlita sig på föreliggande editioner förutsätter dock dels att de är tillräckligt kvalitativa, dels att de verkligen presenterar ett material som håller för vetenskaplig bearbetning av den art som avses. Det föranleder frågan vilket textmaterial utgåvorna verkligen baserar sig på.

Lars Wollin (1991 s. 249 ff.) skisserar textutgivningens historia och delar upp den i tre skeden som han »[p]reliminärt, och i brist på bättre termer» betecknar som den *naiva*, den *diplomatariska* resp. den *filologiska*. Modern språkhistorisk forskning förlitar sig i högsta grad på textutgåvor publicerade under det sistnämnda skedet. Ett antal av dem har nu också digitaliserats, en ytterst välkommen insats. Många undersökningar skulle kraftigt försvåras eller omöjliggöras utan tillgång till ett maskinläsbart material. Jag har själv deltagit i arbetet att digitalisera alla Sveriges runinskrifter, även de opublicerade, och jag är en av många som har haft glädje och nytta av det material som har gjorts tillgängligt genom projektet Källtext (Rydstedt 1991 s. 187 ff.) och Fornsvenska textbanken (http://www.nordlund.lu.se/Fornsvenska/Fsv%20Folder/index.html). För den förstnämnda gäller att

> [d]essa texter, som omfattar mer än en miljon löpande ord, är lagrade och tillgängliga inom ramen för projektet Källtext. Notera att ingen av texterna för närvarande är tillräckligt korrekt för att kunna användas som källa för citat o.s.v. Trots detta kan de -- med stor varsamhet -- användas för flera statistiskt orienterade bearbetningar (http://spraakdata.gu.se/ktext/#ftxt. Nerladdat 2010.04.22).

Den text jag själv har arbetat med mest intensivt är riddarromanen Herr Ivan. Om den sägs: »This electronic version [...] may only be used as a complement to the printed text, not as a substitute for it. It does not contain all the information of the printed edition nor has it been properly proof-read» (http://spraakdata.gu.se/ktext/ivan.html. Nerladdat 2010.04.22).

Fornsvenska textbanken är mer omfattande. Om dess upplägg skriver Lars-Olof Delsing:

> Det första initiativet till en svensk textdatabas med äldre svenska texter togs inom projektet Källtext vid institutionen för svenska i Göteborg. [---] Jag har tacksamt använt Källtext [sic] texter i stor omfattning vid min egen forskning, och i samband med detta har jag sett behovet av fler genrer och fler texter, särskilt har jag saknat lagtexter. Jag har också funnit en hel del brister i själva texterna. Enstaka sidor saknas, enstaka rader har hoppats över och korrekturfelen är många. Källtexts initiativ är mycket lovvärt och dess texter är ett fantastiskt material, men det kan förbättras.
>
> I min egen forskning har jag haft behov av fler texter än de som finns hos Källtext, och jag har också känt behov av högre kvalitet på texterna. Jag har därför under de senaste femton åren skrivit och skannat in en lång rad texter och förbättrat Källtexts texter, genom att korrekturläsa kortare och längre partier och genom att rätta enstaka korrekturfel som jag funnit i samband med excerpering. Jag har också många gånger gjort maskinella sökningar efter fel som är ofta förekommande. De fel jag upptäckt har sedan rättats i enlighet med utgåvan. Dessutom har jag genom utbyte eller bara genom kollegers välvilja fått texter som är inskrivna eller inskannade av andra forskare. (http://www.nordlund.lu.se/Fornsvenska/Fsv%20Folder/index.html. Nerladdat 2010.04.22).

Även Herr Ivan ingår i Fornsvenska textbanken och om texten står att den »är inskriven efter SFSS 50 [= Noreen 1931] inom ramen för projektet Källtext. Den är korrekturläst en gång» (http://www.nordlund.lu.se/Fornsvenska/Fsv%20Folder/index.html. Nerladdat 2010.04.22).

När jag framställde en normaliserad version av Herr Ivan (Williams & Palmgren 1999) korrekturläste jag den först gentemot Erik Noreens utgåva 1931 och gjorde c:a 500 rättelser, faktiskt inte särskilt många med tanke på att denna versroman omfattar över 6 000 rader. Jag sände min rättade text till Källtext, men den har tyvärr inte lagts ut på nätet. (I Fornsvenska textbanken har dock vissa av felen rättats till.) En gissning är att en motsvarande felprocent utmärker andra digitala texter som inte har kvalitetssäkrats ytterligare. Det rör sig alltså inte om något avskräckande antal fel, men det understryker vikten av att kontrollera valda textexempel gentemot utgåvan, vilket som synes både Rudolf Rydstedt och Lars-Olof Delsing också mycket noga påpekar. Trots detta förekommer det att författare i SSH återger alla sina exempel från ett digitalt material hämtat från de nämnda textdatabaserna (jfr t.ex. Skrzypek 2007 s. 261). Detsamma är rätt vanligt vad gäller runologiska undersökningar som utgår från Samnordisk runtextdatabas som källa och inte bara som ett hjälpmedel att hitta fram till en källa. Ändå finns det i databasen en varning:

> This database is primarily an index of which Scandinavian runic inscriptions there are, it is NOT in itself a publication of these inscriptions but rather a handy means of locating at least one such publication. This means that one should not quote directly from the database (which does contain errors, although comparatively few, we hope), but from the referenced publication(s). Also the format of the database differs from that of printed publications, making it INACCURATE to quote the database's version as that of the original source (although sometimes there is an independent discrepancy which is worth noting).

Vikten av att i slutändan gå tillbaka till utgåvorna gör dock bara frågan om deras kvalitet ännu mer kritisk. Och här finns det anledning att återvända dels till Lars Wollins mening att fornsvensk litteratur är »otillgänglig för flertalet forskningsändamål» utan texteditioner (se ovan), dels till hans indelning av textutgivningens tre skeden. Det sista av dessa, vilket han kallar det *filologiska*, skulle man möjligen i stället kunna kalla det *textkritiska*. Det inleds enligt honom

(1991 s. 249) omkring 1920 och till detta skede hör helt klart t.ex. Erik Noreens redan nämnda utgåva av Herr Ivan 1931 som också bär undertiteln Kritisk upplaga. Detta anses allmänt vara den definitiva utgåvan och används mig veterligt av alla som studerar texten språkligt eller litterärt. Men den text som är resultatet av det kritiska arbetet är ju faktiskt en abstraktion, ett kompilat från olika källor och »korrigerat» genom konjekturer, emendationer och suppleringar (jfr t.ex. Williams 2009 s. 279). Man skapar på så sätt en text om vilken vi bara vet en enda sak helt säkert, nämligen att den aldrig har funnits.

Om man återvänder till Herr Ivan, baserade Erik Noreen sin utgåva på den handskrift som han med rätt eller orätt ansåg som den bästa. Men som framgår av den kritiska apparaten har han valt läsningar från annat håll vid ett stort antal tillfällen, faktiskt c:a 950 gånger (jfr Williams & Palmgren 1999 s. 7 f., 300–312)! Resultatet är att den som undersöker ett visst språkligt fenomen i textverket Herr Ivan och utgår från Noreens utgåva vid nästan tusen tillfällen möter text som inte finns i huvudhandskriften. (Om undersökningen utgår från den digitala versionen tillkommer som redan nämnts ytterligare omkring 500 fall.) Risken blir att man inte undersöker ett genuint fornsvenskt språkbruk utan en 1900-talsredaktörs version av detsamma, knappast vad de flesta språkhistoriker tänker sig.

Lösningen på detta problem heter *nyfilologi*, vilket jag skulle vilja utnämna till ett fjärde skede i fornsvensk textutgivning. Att Lars Wollin inte drog in nyfilologin beror helt enkelt på att den ännu inte var aktuell i Sverige runt 1990, i alla fall inte under denna benämning. Nyfilologin inriktar sig helt kort mot den enskilda handskriften och den eller de skrivare som har producerat denna. Alla aspekter är intressanta härvidlag, vilket inbegriper själva handskriften som fysiskt objekt med papper, bläck, inbindning etc. Och inte bara det språkliga innehållet uppmärksammas utan även skriftens paleografi och textens formgivning. Studeras gör också bilder, marginalanteckningar och särskilt alla spår av produktionsprocessen som t.ex. rättningar samt av receptionen, dvs. läsaranteckningar och andra lämningar. Likaså utforskas handskriftens och de ingående texternas plats ur skriftbrukar- och samhällsperspektiv, vilket alltsammans har relevans också för oss språkhistoriker.

Men att döma av bidragen i SSH intresserar dessa filologiska aspekter ganska få författare. I bara nio av 42 uppsatser med inriktning mot run- och fornsvenska uppmärksammas den konkreta textutformningen. Tre av dessa bidrag har skrivits av Jonas Carlquist och fyra av de övriga av i Sverige inte (längre) verksamma nordister.

Min slutsats är helt enkelt följande: Om de äldre periodernas språkhistoria skall kunna förnyas och kvalitetssäkras, och om nya, uppdaterade handböcker skall kunna komma ut som bygger på bättre bas än de tidigare, krävs också ett intensivt filologiskt arbete med de texter som skall utgöra denna grundval (jfr Christoffersen 1995, särskilt s. 185 f.). Faktiskt måste nästan alla texter ges ut på nytt, för tredje gången. Men det är inget att vara ledsen för. I fjol gav den isländska filologen Svanhildur Óskarsdóttir en plenarföreläsning inför 300

åhörare under den 14 Internationella Sagakonferensen i Uppsala. Hon skriver (2009 s. 15), med anledning av att filologi ibland har beskrivits som elitistisk och upptagen med bagateller samt kort sagt som *tråkig*:

> At this point one has to pinch one's arm – are we not talking about incredibly important texts preserved in old manuscripts, each different from the other, each with its fascinating history? How could it have come to this? Show a moderately curious person a manuscript and he or she is invariably smitten, drawn towards its peculiarity, its message, the miracle of its existence. Verily I say unto you: Those medievalists who deny themselves the opportunity to work with manuscripts are losing out on one of the greatest pleasures they can have with their clothes on.

Bättre kan filologins behag nog inte beskrivas och jag tror också att fascinerande filologi är en nödvändig ingrediens för att göra den språkhistoriska dieten mer aptitlig.

Sverige framstår i både politiska och forskningsparadigmatiska sammanhang ofta som ett enfrågeland. Förändringen av ämnet svensk språkhistoria är mindre en utveckling än en pendelrörelse; fokus vandrar från den ena snäva deldisciplinen till den andra. Men vetenskapligt är detta enligt min mening olyckligt. Många delar av ämnet måste frodas samtidigt. Och utan svenska filologer förlorar vi kompetensen att självständigt bedöma de texter vi språkhistoriker säger oss forska på.

Litteratur

Christoffersen, Marit, 1995: Om forholdet mellom filologi og historisk lingvistikk. I: Sproghistorie i 90'erne. Red. Bente Holmberg. København. S. XX–XX.

Haapamäki, Saara, 2010: Språkhistoria och nordistikens historia – nordistiska doktorsavhandlingar på 1900-talet. I: SSH 10. S. 1–19.

Josefson, Ingela, 1978: Traditionen svensk nordistik. I: Humaniora på undantag? Humanistiska forskningstraditioner i Sverige. En antologi av Tomas Forser. Stockholm. S. 108–124, 249.

Noreen, Erik, 1931 (utg.): Herr Ivan. Kritisk upplaga. Uppsala. (Samlingar utg. av Svenska fornskrift-sällskapet [50].)

Óskarsdóttir, Svanhildur, 2009: To the letter. Philology as a core component of Old Norse studies. I: Scripta Islandica 60. S. 7–22.

Rahm, Henrik, 2007: Aftonbladets bevakning av Palmemordet 1986 och Lindhmordet 2003. Teman, genrer och narrativitet. I: SSH 9. S. 221–228.

Rydstedt, Rudolf, 1991: Mot en fornsvensk textdatabas. I: SSH 2. S. 186–196.

Skrzypek, Dominica, 2007: Från *-ses* till *-ets*. Genitivändelse hos neutra i singular bestämd form. I: SSH 9. S. 255–261.

SSH 1 = Studier i svensk språkhistoria 1. Gertrud Pettersson (red.). Lund 1988. (Lundastudier i nordisk språkvetenskap A 41.)

SSH 2 = Studier i svensk språkhistoria 2. Göteborg 1991. Utg. av Sven-Göran Malmgren & Bo Ralph. (Nordistica Gothoburgensia 14.)

SSH 3 = Studier i svensk språkhistoria 3. Förhandlingar vid Tredje sammankomsten för svenska språkets historia. Uppsala 15–17 oktober 1992. Utg. av Lars Wollin. Uppsala 1993. (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 34.)

SSH 4 = Studier i svensk språkhistoria 4. Förhandlingar vid Fjärde sammankomsten för svenska språkets historia. Stockholm 1–3 november 1995. Utg. av Patrik Åström. Stockholm 1997. (Meddelanden från Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet. MINS 44.)
SSH 5 = Studier i svensk språkhistoria 5. Förhandlingar vid Femte sammankomsten för svenska språkets historia. Umeå 20–22 november 1997. Umeå 2000. Utg. av Lars-Erik Edlund. (Nordsvenska 11.)
SSH 6 = Studier i svensk språkhistoria 6. Förhandlingar vid Sjätte sammankomsten för svenska språkets historia. Helsingfors 11–12 maj 2000. Gunilla Harling-Kranck & Hanna Lehti-Eklund (red.). Helsingfors 2002. (Folkmålsstudier 41.)
SSH 7 = Studier i svensk språkhistoria 7. Utg. Svante Lagman, Stig Örjan Ohlsson & Viivika Voodla. Tartu 2002. (Nordistica Tartuensia 7.)
SSH 8 = Studier i svensk språkhistoria 8. Utg. av Cecilia Falk & Lars-Olof Delsing. Lund 2005. (Lundastudier i nordisk språkvetenskap A 63.)
SSH 9 = Studier i svensk språkhistoria 9. Det moderna genombrottet – också en språkfråga? Föredrag vid nionde sammankomsten för svenska språkets historia, i Åbo 19–20 maj 2006. Utg. Lars Wollin, Anna Saarukka & Ulla Stroh-Wollin. Åbo 2007. (Skrifter från Svenska institutionen vid Åbo akademi 5.)
SSH 10 = Studier i svensk språkhistoria 10. Språkhistoria – Hur och för vem? Göteborg 2010. (Meijerbergs arkiv 36.)
Williams, Henrik, 2009: Förnyad filologi. I: Omodernt. Människor och tankar i förmodern tid. Red. Mohammad Fazlhashemi & Eva Österberg. Lund. S. 276–292.
Williams, Henrik & Palmgren, Karin, 1999 (eds.): Hærra Ivan. Cambridge. (Arthurian archives. Norse Romance 3.)
Wollin, Lars, 1988: Nordiska språk – ett modernt 1800-talsämne? Några glimtar ur en disciplins historia. I: Nordistiken som vetenskap. Artiklar om ämnets historia, teorier och metoder. Red. Jan Svensson. Lund. S. 31–46.
— 1991: Ska vi forska om fornsvenska? I: SSH 2. S. 239–257.